8

మలుపులు

"ప్రఖ్యాత ఫ్రెంచి సామాజిక అర్థ శాస్త్రవేత్త ప్రసంగం వినాలని విక్రాంత్ పట్టుపట్టి ఎంతో మేలు చేశాడు...

... అమర్త్య సేన్ సంక్షేమ అర్థశాస్త్రం కన్నా క్యాపిటల్ – సోషల్ ఎకానమీ (పెట్టుబడి – సామాజిక అర్థశాస్త్రం) ఎంతో సమగ్రంగా ఉందనిపిస్తోంది. ఇది సోషలిస్టు దృక్పధానికి దగ్గరగా ఉందనిపిస్తోంది." అంది ఉస్మానియా మెడికల్ కాలేజీలో మెడిసిన్ చదువుతున్న రాధ అరవింద్‌కేసి చూస్తూ.

అరవింద్ ఆరాధనగా రాధ కేసి చూస్తూ నవ్వాడు.

రాధను కల్సుకోవడానికి ఇదొక మంచి ప్రదేశం అని బషీర్‌బాగ్ ప్రెస్ క్లబ్‌కు బయల్దేరదీసింది అరవిందే.

నీ వెంట నేనూ వస్తా అని లత వెంటపడితే ఎలాగోలా తప్పించుకున్నాడు అరవింద్. ఆమె తనను లైక్ చేస్తోందని తెల్సు, కాని అరవింద్ రాధను లైక్‌చేస్తాడు.

"నిన్న ఉస్మానియా క్యాంపస్ సెమినార్‌లో మాట్లాడింది అద్భుతంగా ఉందనే కదా యివాళ మిమ్మల్ని తప్పక రమ్మన్నది" అంటూ వాచీకేసి చూశాడు విక్రాంత్.

సాయంత్రం నాలుగున్నరవుతోంది.

కొందరు గుంపులుగా చేరి ప్రసంగం గూర్చి చర్చించుకుంటున్నారు.

ఒక గుంపులో లత కనపడి గతుక్కుమన్నాడు అరవింద్.

విక్రాంత్ అటుకేసి చూశాడు.

ఆమె అరవింద్ కేసి కోపంగా చూడ్డం ఎందుకో విక్రాంత్‌కు అర్థంకాలేదు.

ప్రెస్‌క్లబ్ ఫస్టుఫ్లోర్ మెట్లు దిగుతూ టైటానిక్ మరోసారి చూద్దామా అంది రాధ అరవింద్‌కేసి అదోలా చూస్తూ.

అక్కడే ఏకాంతం లభిస్తుందని ఆమె ఉద్దేశం.

"మీరెళ్ళండి. నాకు పని ఉంది." అంటూ విక్రాంత్ వారి మధ్య తానెందు కన్నట్టు తప్పించుకో చూశాడు.

ఆ మాటతో రాధ ముఖం వికసించింది.

విక్రాంత్‌కు యిలాంటివి గిట్టవు. ఆ స్తోమతాలేదు.

తండ్రి లేదు, తల్లీ చెల్లె సావిత్రి బీడీలు చేస్తూ చదివిస్తే క్యాంపస్ దాకా వచ్చిన వాడు.

అన్నయ్య ఎదిగి మంచి సంబంధం చూసి తన పెళ్ళి చేస్తాడని చెల్లెలి ఆశ.

"సిన్మాకు రాకపోయినా కనీసం తందూర్ రోటీ తినేదాకా కంపెనీ యివ్వాలి. మీ చెల్లెలంత కాకపోయినా ఈ చెల్లెలూ ప్రేమతో నీకు కాస్త గోరుముద్దలు తినిపిద్దామని" నవ్వుతూ అంది రాధ.

సరేనంటూ ముగ్గురు మెట్లుదిగి హోటల్‌కి నడిచారు.

టైటానిక్ సిన్మా చూసి అరవింద్ హాస్టల్ రూం చేరేసరికి ఇంటినుంచి వచ్చిన ఉత్తరం మంచంపై పడి ఉంది.

రూమ్మేటు దాన్ని అక్కడ ఉంచినట్టున్నాడు. చింపి చదివాడు.

ఇంటర్ ఫేలై బట్టల షాపులో జీతం ఉన్న తమ్ముడు ఆనంద్ రాసిన ఉత్తరం. నాన్నకు ఆరోగ్యం బాగాలేదని వెంటనే బయల్దేరి రమ్మని ఉత్తరం సారాంశం. కనీసం ఇన్‌లాండ్ లెటరైనా రాయండి – కార్డులు రాస్తే అందరూ చదువుతారు బాగుండదని చెప్పిన్నించి తమ్ముడు ఇన్‌లాండ్ లెటర్లే రాస్తున్నాడు.

టైటానిక్ సినిమా చూస్తూ తాను, రాధ కళ్ళతో హృదయాలు కలుపుకున్న ఉత్తేజం, చేతుల్లో వేళ్ళు బిగించి, కాళ్ళతో. కాళ్ళు తాకించి అనుభవించిన స్పర్శా సుఖం, కన్నకలలపై ఆ ఉత్తరం నీళ్ళు చల్లినట్టయింది. రాధను పెళ్ళి

చేసుకొన్నాక గడుపబోయే మధురమైన జీవితం గురించిన ఊహలకు అడ్డుకట్టపడింది.

పదిరోజుల క్రితం రాసిన ఉత్తరంలో అందరూ బాగున్నారని రాశారు. ఇంతలోనే ఏమిటా అని ఆందోళనపడ్డాడు అరవింద్.

టైం చూసుకున్నాడు రాత్రి తొమ్మిదిన్నరవుతోంది. రాత్రి ఒంటి గంటదాకా జగిత్యాలకు బస్సులున్నాయి.

తొందరేంలేదు అనుకుని మెస్సుకే దారి తీశాడు.

భోజనం అయ్యాక ఒక డ్రెస్సు బ్యాగులో పడేసుకుని రూమ్మేటుకు చెప్పి బయలుదేరాడు.

ఇమ్లీబన్ బస్టేషన్లో రడీగా ఉన్న బస్సెక్కాడు అరవింద్.

కిటికీ పక్కన సీటు దొరికింది.

ఈసారి రాధ విషయం నాన్నకు చెప్పాలి అనుకున్నాడు అరవింద్.

❄ ❄ ❄

"మూడు రోజుల్నుంచి మల్లా ఛాతీనొప్పి. ఒకటే దగ్గు, మగ్గం నేసుడు సాతనైత లేదు. అప్పు పెరుగవట్టె" అంటూ అరవింద్ నాన్న చంద్రయ్య మరోసారి దగ్గాడు.

"ఉస్మానియాలో కొద్ది రోజులు యిన్‌పేషంటుగా ఉండు నాన్నా అంటే నాకేమైంది అంటావు. అన్నీ నేను చూసుకుంటా! ఈసారి పోదాం నాన్నా."

"శాతగాకుంటైతే-దావుకాన్లు ఏం చేస్తయిరా, ఏం రోగం లేదని నువ్వే అంటివి" అన్నాడు చంద్రయ్య.

పోషకాహారలోపమే పేద దేశాల్లో అన్నిటికన్నా పెద్ద జబ్బు అన్న ఫ్రెంచి సామాజిక అర్థశాస్త్రవేత్త మాట గుర్తొచ్చి తను పేదరికం గురించి, కుటుంబ స్థితిగతుల గూర్చి ఆలోచనలో పడ్డాడు అరవింద్.

"నారాయణన్న నువ్వొస్తే ఓసారి వచ్చి నిన్ను కలుస్తానన్నడు. నాన్నను చూసుటానికి నిన్న వచ్చినప్పుడు చెప్పిండు." అంది తల్లి దేవక్క.

"నేనే కల్సి వస్తనే" అన్నాడు అరవింద్.

చిన్నప్పట్నించి నారాయణసేటు అనిపిలిచిన అమ్మ అతన్ని కొంతకాలంగా నారాయణన్న అనడం గమనిస్తున్నాడు అరవింద్.

నారాయణ సేటు బిడ్డ నిర్మల జగిత్యాల్లో బి.ఎస్సీ చదువుతోంది. మెడిసిన్‌లో అరవింద్‌కు సీటు వచ్చిన్నుంచి నారాయణ ప్రవర్తనలో మార్పు వస్తోంది. నిర్మలను అరవింద్‌కి ఇవ్వాలని ఆశ...

"పది లక్షలు యిస్తడు. పిల్ల ఎంతో చక్కదనంగా ఉన్నది. డాక్టరు పిల్లనే చేసుకుంటే ఏం సుఖంరా ఎపుడూ పనే. ఈ పిల్లను చేసుకుంటే ఇంటిపట్టున ఉంటది" అంది తల్లి దేవక్క.

నారాయణ సేటును అరవింద్ చిన్నప్పట్నించీ ఎరుగును.

నారాయణ పెద్దసేటు. నూలు, బట్టలు, రంగుల వ్యాపారం. మొదట్లో అతడు చేనేత సహకార సంఘంలో బాగా పనిచేశాడు.

సబ్సిడీ మీద వచ్చిన నూలును బ్లాకులో అమ్ముకొని బంగ్లాలు కట్టాడని, సంఘాన్ని ముంచాడని చాలా మంది అతని వెనక విమర్శిస్తుంటారు. చాలా కాలం కులసంఘం కోసం అతను ఎంతో చేశాడని పెద్దవాళ్ళు అంటుంటారు. అరవింద్‌కు అవి నమ్మబుద్ధికాదు.

నారాయణ సేటు తండ్రి కూడా బట్టలు నేసి పులిసిన అంబలి జుర్రి బతికినవాడే. సంఘాన్ని ముంచకపోతే నారాయణ సేటు బంగ్లా ఎట్లా కట్టాడు. ఎట్లా పెరిగాడు.

... అతడు కులసంఘంలో నాయకుడుగా ఉన్నది తన పెద్దరికం కోసమే కాకుండా, తనకు వ్యతిరేకంగా విమర్శించేవాళ్ళు సంఘంలో ఎదగ కుండా చేయడం కోసం తప్ప సంఘానికి సేవ చేయాలనే ఉద్దేశ్యం అతనికేమాత్రమూ లేదు అని అరవింద్ అభిప్రాయం.

అరవింద్‌కు బుద్ధి తెల్సేనాటికి నారాయణ సామాజికంగా నిర్వహించే ప్రగతిశీల పాత్ర ముగిసిపోయింది. అతని వ్యక్తిగత స్వార్థంకోసం యువ

నాయకత్వాన్ని ఎదగకుండా చేస్తున్న వాడిగానే అతడు అరవింద్‌కు తెల్సు. సంస్థ నడిస్తే అతని పెద్దరికానికి ముప్పు.

... అందుకని ఏ సంస్థనైనా నడవకుండా చేయడం, ఎంత ఉత్సాహ వంతుడైన యువకుడినైనా నీరుగార్చడం, నీచంగా మాట్లాడం అతని పని. పైగా పెద్ద సేటు అని అతనికి పేరు.

తన చదువు గురించి చెప్పి అమ్మానాన్న అప్పు అడిగితే నారాయణ సేటు ఏమన్నాడో బాగా గుర్తుంది...

... హైదరాబాద్‌లోని పద్మశాలి హాస్టల్‌లో సీటు యిప్పించమని బతిమాలితే తనను చూసిన చూపు ఇంకా వెంటాడుతోంది. అంత సిరివచ్చిందా నీకు అని ఒక బలిసిన భూస్వామి చూసే చూపు అది.

"చంద్రయ్యా! పిల్లగాన్లు ఏదడిగితే అది నీతోని ఎట్లయితది? వాల్లు తెల్సీ తెల్వక ఎన్నో కోరుతారు.

పద్మశాలి హాస్టల్లో సీటంటే మాటలు కాదు. అది ఉత్తగరాదు.

దానికి పెద్ద తతంగం ఉన్నది. నీ కొడుకు అసోంటోల్లు ఎంత మంది... ఎంసెట్ కోచింగ్‌కు అప్పు చేస్తే సీటు రాకపోతే ముప్పయి వేలు మీద పడుతై గద. మంచం ఉన్నంతల కాళ్ళు చాపాలె.

ఇంటర్ ఫస్ట్ క్లాసుల పాసైనోనికి టీటీసిల సీటురాదా! టీచర్ ట్రైనింగ్ చేస్తే తర్వాత బి.ఎస్సీ, ఎమ్మెస్సీ, పిహెచ్.డి చేసి లెక్చరర్ కావచ్చు. ముందు తన కాళ్ళ మీద నిలబడే ఆధారం దొరకనీ. గీ బట్టలు నేసుకుంట డాక్టరు కోర్సు సదివించుడు నీతోటి ఎట్లయితది."

ఆ మాటతో అరవింద్‌కు చాలా కష్టం వేసింది.

'నిర్మలతోని సంబంధం ఖాయం చేసుకుంటే నేనే పెట్టుబడి పెట్టి చదివిస్త. నిర్మలను చేసుకోకపోతే పెట్టిన పెట్టుబడి బ్యాంకు వడ్డీతోని చెల్లుగట్టాలె. డాక్టరు సీటువస్తే తప్పక నిర్మలను చేసికోవాలె మరి. ఏమంటావు అరవింద్?' అని తనను నారాయణ సేటు అల్లున్ని చేసికొని ప్రోత్సహిస్తాడనుకున్నాడు అరవింద్.

నారాయణ సేటుకా ఉద్దేశం లేదని తెల్సిపోయింది.

తాను పేరుకు బి.ఎస్సీలో జాయినై బట్టలు నేస్తూ యింటివద్దే ఏడాదంతా ఎంసెట్‌కు చదువుకున్నాడు. అయినా మూడువేల రూపాయల దాకా నారాయణ సేటు దగ్గర అప్పుచేయాల్సి వచ్చింది.

ఎంసెట్లో ర్యాంకు వచ్చాక నారాయణ సేటు తీరు మారింది. అరవింద్ తండ్రిని మర్యాద చేస్తున్నాడు. దేవక్కా తానూ అక్కా చెల్లెల్ల పిల్లలమే అనే బంధుత్వం గుర్తు చేస్తున్నాడు. రసీదు టికెట్ అయినా లేకుండా సాదా కాగితం మీద రాయించుకొని ఎంతంటే అంత అప్పులిస్తున్నాడు.

అదంతా కాబోయే అల్లుని కోసం పెడ్తున్న పెట్టుబడి అని మనస్సులో మొదట్నుంచీ ఉందేమో అని క్రితం రోజు ప్రెస్‌క్లబ్‌లో విన్నాక అరవింద్‌కు యిపుడనిపిస్తోంది.

తనని దాష్టీకంగా రమ్మని పిలిపించుకునే వాడు ఇపుడు తానే వచ్చి కలుస్తాననడం - నాన్న ఆరోగ్యం గురించి పరామర్శించి వెళ్ళడం వెనక యిదంతా ఉందనిపిస్తోంది.

నారాయణ సేటు కూతురు నిర్మల సౌమ్యంగా అందంగానే ఉంటుంది. కాని ఆ పిల్ల కష్టం ఎరగకుండా పెరిగింది. ఆమెకు పేదరికం అంటే ఒక రకమైన ఏవగింపు కూడా.

నూలు కోసం, అప్పు కోసం తానూ నాన్నా వెళ్ళినపుడు వీళ్ళు కూడా తమకులం వాళ్ళే అనే దృష్టితో ఆమె ఎన్నడూ చూడలేదు.

అరవింద్ తనకు వరసకు మేనబావ అవుతాడనే విషయాన్ని కలలో కూడా నిర్మల సహించలేదు. నాన్న చేతి కింద, తమ చేతికింద పనిచేసే పనిమనుషులు, కూలీవాళ్ళు అన్నట్లుగా చూసేది నిర్మల.

ఇపుడు నిర్మల మారింది. కానీ అరవింద్ మరవలేదు. అరవింద్‌కు ఇప్పటికీ వాళ్ళ యింట్లో ఉన్నంత సేపు ఏదో బెరుకు... స్వేచ్ఛ కోల్పోయిన ఫీలింగ్.

"ఆల్లబిడ్డ నిర్మల సంబంధం గురించి అడుగుతడు కావచ్చు. ఏమని

చెప్తవురా" అంటూ తల్లి దేవక్క సరిగ్గానే చెప్పానా అన్నట్టు పెనిమిటికేసి చూసింది.

అనారోగ్యం మిషతో రమ్మన్నది యిందుకేనా అని అనుమాన మొచ్చింది అరవింద్‌కు. అమ్మానాన్నలు బాకీ కింద తనను నారాయణసేటుకు అమ్మేయదల్చుకున్నారా...?

...బాకీ పెట్టుబడి, జీవితాభివృద్ధి కోసం పెట్టుబడి రెండూ వేరువేరు సామాజిక సంబంధాలను, పరిణామాలను సృష్టిస్తాయంటాడు ఫ్రెంచి శాస్త్రవేత్త. అమెరికా, ప్రపంచబ్యాంకు యిచ్చే పెట్టుబడులన్నీ బాకీ పెట్టుబడులే తప్ప నిజమైన సామాజికాభివృద్ధి పెట్టుబడి క్రమాలకు సంబంధించినవి కావు. ఆధిపత్యం స్వప్రయోజనమే వాటి అంతిమ లక్ష్యం అన్న నిన్నటి ప్రసంగంలోని మాటలను నారాయణ సేటుకు అన్వయిస్తూ ఆలోచిస్తున్నాడు అరవింద్.

"నేనా విషయం ఆలోచించలేదే, నారాయణ సేట్‌తోని అదేమాట చెప్త. మరి మీ ఆలోచన ఎట్లున్నదే?"

రాధ విషయం ఇప్పుడే చెప్పేద్దామనే తాపత్రయంతో అరవింద్ అడిగాడు. దేవక్క పెనిమిటికేసి చూసింది.

"మన కండ్ల ముంగట పెరిగిన పిల్ల. చేసుకుంటే మంచిగనే ఉంటది" అన్నాడు చంద్రయ్య.

"మంది కొంపలు ముంచి పైకి వచ్చిండు అని ఎన్నోసార్లతిట్టివి. వాని కొంపకూల. వాని చేతులకు కుష్టువ్యాధి రాను అని ఇన్నేండ్లు తిట్టితిట్టి ఇపుడు గిట్లనవడితివెమ్మే నాయినా!" నవ్వుతూ అన్నాడు అరవింద్.

"గిట్ల చేతి కష్టం చేసినోల్లు ఎవలుపైకి వచ్చిన్రుర. ఆ పిల్లను చేసుకుంటే మన అప్పుతీరుతది. నువ్వు ఈ ఊర్లెనే ప్రాక్టీసు పెట్టుకోవచ్చు. శ్రీనివాస్ టాకీసు వెనక కట్టిన బంగ్లా కూడా మీకే యిచ్చేస్తనన్నడు." ఎంతో గొప్ప సంబంధం అన్నట్టు గర్వంగా అన్నాడు తండ్రి చంద్రయ్య.

అరవింద్‌కు అదేమంత గొప్ప సంబంధం అనిపించినట్లు లేదు. వాళ్ళ ప్రవర్తన గుర్తువచ్చి కోపం వచ్చింది.

"అంటే వాళ్ళ పెద్ద కొడుకుతోని మెడికల్ షాపు వాళ్లే నడుపుకుంటారన్న మాట. నేను యిల్లరికం అల్లునితీరో, జీతంలేని డాక్టరు తీరో వాళ్ళ ఉచ్చులో బతకాలన్న మాట" అరవింద్ నోటిదాకా వచ్చి ఆగిపోయాడు.

"నాన్నా! ఏదైనా పి.జి చేసినంక పెళ్ళి చేసుకుంటే మంచిగుంటది. రా..." అంటూ అరవింద్ రాధ గురించి చెప్పబోయేంతలో అందుకున్నాడు తండ్రి.

"దానిదేముంది. పెళ్ళి ఖాయం చేసుకున్నంక అట్లెనే సదువుకోనీ ఇద్దరికి సరిపడా నేనే పంపిస్త ప్రాక్టీసు పెట్టేదాక అని అన్నడుర."

"ఈ బుద్ధి ఎంసెట్ కోచింగ్‌కు పోతానని అడిగినపుడెటు పోయిందే. రాధ అని ఓ అమ్మాయి ఉంది. ఇంతకంటే మంచి గుంటది. వాళ్ళ నాన్న పెద్ద ఆఫీసరు, నారాయణసేటుకన్న ఎక్కువే యిస్తడు, అమ్మాయి నాతోటే డాక్టరు కోర్సు చేస్తున్నది." అని ఇంకా పెద్ద సంబంధం అన్నట్టు ఎంతో ఉత్సాహంగా చెప్పుకొచ్చాడు అరవింద్.

చంద్రయ్యకు సంతోషం కలిగింది. కాని తమ ఊళ్లో సంబంధం ద్వారా పెరిగే ప్రతిష్ట గొప్పది. అది దూరపు సంబంధంతో ఎలా వస్తుంది అని ఆలోచనలో పడ్డాడు. తల్లి సరిగ్గా అదేమాట అంది.

"ఎక్కడిదో దూరపు సంబంధం ఎట్లర! ఆఫీసర్ల పోకడ వేరు. వాల్లతోని మనం తూగం. నారాయణన్న, నిర్మల మనకు చిన్నప్పట్నుంచి తెల్సిన సంబంధమాయె" అంది దేవక్క.

నిజమే. కాని చంద్రయ్య, దేవక్క అదే నేత వృత్తిలో ఉండి పేదగా మిగిలిపోవడం వల్ల ఆ సంబంధం సేటు–నేతగాడు సంబంధంగా మారుతూ వచ్చింది. సున్నితంగా ఈ సంబంధం ఎలా తప్పించుకోవాలి అని ఆలోచిస్తున్నాడు. గట్టిగా చెప్తే నా బాకీ నాకు పారేసి మాట్లాడు అని అంటే ఇప్పుడెక్కన్నించి తెచ్చికడ్తాడు?

నారాయణ సేటు కాస్త చదువుకున్నవాడు, చిన్నప్పుడు తండ్రిలా ఇరవై నంబరు దొడ్డుచీరెలు నేసినవాడే. తర్వాత ముప్పయి నలభయి నంబరు చీరలు నేశాడు. తర్వాత అరవై నంబరు ధోతులు నేశాడు.

1949లో చేనేత సహకార సంఘం పెట్టినప్పుడు మచ్చ రాజన్నతోపాటు అతను కూడా తిరిగాడు. అతను హకీం నారాయణదాసు, గుంటుక నర్సయ్య పంతులు, కొండాలక్ష్మణ్ బాపూజీ, మిట్టపెల్లి నారాయణ, అంగట్ల కస్తూరి రాజనర్సయ్య, గంగుల భూమయ్యలతో కల్సి తిరిగినవాడే. స్వాతంత్ర్య సమర యోధుడే.

"నాన్నా! నారాయణ మామ బాగా ఉన్నవాడు, నా మీద పెట్టుబడి పెట్టడం ఎందుకే. నాకు ఎవరైనా పెట్టుబడి పెడ్తారు. మన గురించి చిన్నప్పట్నుంచి తెల్సిన సంబంధం కదా. తమ్ముని కన్నా నిర్మల ఎనిమిది నెలలు చిన్నదే. తమ్మునికిచ్చి ఒక మంచి బట్టల దుకాణం పెట్టిచ్చి తమ్మున్ని తన తీరుగ పెద్ద సేటును చేయవచ్చు గదా."

"గట్ల ఆలోచిస్తే ఈ లోకం గిట్ల ఎందుకుండుర?... అందరు మంచిగ బతుకకపోదురా? గంత ఓపికలు, మంచి గునాలు ఎవలనుకున్నయిరా? పండిందానికి ధర కడ్తమని వస్తరు. మంచి సీరెలు నెయ్యిన్రి అనే రైతులు మొత్తం పైసలు అడ్వాసు యిస్తే యింతకన్న తక్కువ ధరకు ఇంతకన్న మంచిగనేసి ఇస్తుంటిమి. ఈ అప్పులు వడ్డీలు అన్నీ తగ్గు. గట్ల ముందుగాల పెట్టుబడి పెట్టు మంటే ఎవలకైనా బుగులే". తల్లి దేవక్క నిర్వేదంగా అంది.

తమ్ముని భవిష్యత్తు గురించి పెద్దకొడుకు ఆలోచిస్తున్న తీరుకు తల్లికడుపు నిండిపోయింది.

తల్లి ఫ్రెంచి శాస్త్రవేత్త చెప్పిన విషయాల్నే ఎంత అలవోకగా చెప్పేసిందని కొత్తగా ఆశ్చర్యపోయాడు అరవింద్.

"అట్లాగాక పోతే నేను రాధనే చేసుకుంట. ఇద్దరం కల్సి దవఖాన నడిపిస్తే తమ్ముడు మెడికల్ షాపు నడుపుకుంటడు. అట్లా తమ్ముడూ-మనం అందరం ఒక్కతీరు బతుకుతం గదనే."

"ఆఫీసరు బిడ్డ గట్ల సాగనిస్తాదిరా" అంది తల్లి.

"సరే ! నేను నారాయణ మామను కల్సి వస్త" అంటూ బయటకు నడిచాడు అరవింద్.

నారాయణ మామను కలిసి అదే మాట జాగ్రత్తగా సూచించాడు అరవింద్. నారాయణ సేట్‌కు నోట మాట రాలేదు. ఆశ్చర్యపోయాడు. కోపానికొస్తే సంబంధం దెబ్బతింటుందని ఓపికగా మాట్లాడాడు. దాంతో అరవింద్ తమ్ముని గురించి చక్కగా వాదించి, ఒప్పించే ప్రయత్నం చేశాడు.

... అరవింద్ వాదన బాగానే ఉంది. కాని తనను చేసుకొమ్మని అడిగితే తమ్మునికిమ్మని చెప్పడం చాలా అవమానంగా ఫీలయ్యాడు. తరువాత అయినా మనస్సు మార్చుకుంటాడేమోనని ఆశగా మర్యాదగా అలాకాదని చెప్పాడు.

పోతూ పోతూ అరవింద్ మరో రెండుసార్లు బతిమిలాడితే తమ్ముడికి నిర్మలను ఇచ్చుటానికి ఒప్పుకొనేటట్టు ఉన్నడు అని తల్లి దండ్రులకు చెప్పి మరీ అదే రాత్రి హైద్రాబాద్ బయలుదేరాడు.

నిర్మల తన చిన్న కోడలు అవుతుందనే ఆశ తల్లి దేవక్కకు కాలు నిలువ నీయలేదు. బాకీలన్ని దూది పింజలుగా తేలికైపోయినట్టు అనిపించింది. అయినా అడగడానికి వెనకాముందైంది. వారం రోజులకు ధైర్యం తెచ్చుకొని బయలు దేరింది.

వారం తర్వాత చెల్లెలు దేవక్కనోటి నుండి మళ్ళీ అదే ప్రతిపాదన విని నారాయణ సేటు దెబ్బతిన్న అహంతో మండిపడ్డాడు.

"మొన్నవాడు చెప్పింది సాలక మల్ల నువ్వచ్చినావే సంబంధం అంటూ! ఇంటర్ మీడియట్ ఫేలైనోనికి డిగ్రీ సదివే నా బిడ్డను అడుగుటానికి వానికి బుద్ధి లేకపోతే మీకు లేదా!

... నీ కొడుకు డాక్టరు కోర్సు సదువుతే కాదుగని ఎక్కడ ఆగుత లేరెమ్మే! ...చిన్న అంతరం-పెద్ద అంతరం చూడకుంట ఎట్లడగ బుద్ధయిందే?

...వియ్యానికైనా కయ్యానికైనా ఇద్దరూ సమానంగా ఉన్నప్పుడే రక్తి కడుతది. వాడేదో డాక్టరు కోర్సు సదువుతున్నడని పిలిసి పిల్లనిస్తనంటే మేం అంత లాచార్ (దిగజారినవాళ్ళం) అయినమా..." అంటూ దులిపేశాడు నారాయణ.

అనుకోని సంఘటనకు దేవక్క కనుగుడ్ల నీళ్ళను కొంగుతో ఒత్తుకుని అక్కన్నించి లేచింది.

❄ ❄ ❄

ఎనిమిది నెలలు గడిచాయి.

అరవింద్, దేవక్క మాటలకు అహం దెబ్బతిన్న నారాయణసేటు నిర్మలకు ఒక లెక్చరర్ సంబంధం ఖాయం చేసి భారీ కట్నంతో పెళ్ళి చేశాడు.

ఓ పెద్ద బరువు దిగిపోయినట్టు సంతోషపడ్డాడు అరవింద్.

"హలో అరవింద్, ఈ హైదరాబాద్ ఫిలిం ఫెస్టివల్ ఎంత అధ్వాన్నంగా అర్గనైజ్ చేశారో చూశావుగా! ఈ 'ఎలిజబెత్' సినిమా అద్భుతంగా ఉంది కదూ! పాస్ సంపాదించే సరికి తల ప్రాణం తోకకు వచ్చింది. నాన్న ఫోన్ చేసి యిప్పిస్తే గానీ దొరకలేదు. నువ్వెలా సంపాదించావు." ఉత్సాహంగా పలకరించింది రాధ.

అరవింద్ చెప్పాడు. విక్రాంత్ డీల్ చేసి యిప్పించిన తీరు విని ఆ చొరవకు ఆశ్చర్యపోయింది రాధ.

"ఎలిజబెత్‌కు ఎన్ని ఆస్కార్ అవార్డులొస్తాయో చూడాలి. ఇండియా వాడు తీశాడని నిర్లక్ష్యం చేస్తారేమో" అంది ఎంతో బాధగా రాధ.

ఎలా మొదలు పెట్టాలో తెలియక కాసేపు ఆలోచించి అన్నాడు అరవింద్.

"రాధా నీకో గుడ్ న్యూస్! మా అమ్మానాన్నలు మన పెళ్ళికి సరే అన్నారు. ఇక మనదే ఆలస్యం" అంటూ హమ్మయ్య చెప్పేశాను అని సంతోషంతో ఉబ్బిపోయి రాధ కేసి చూశాడు అరవింద్.

రాధ అకస్మాత్తుగా కలవరపడిపోయింది.

అంతలోనే తేరుకొని ఎటోచూస్తూ అంది.

"సారీ అరవింద్! నీకు చెప్పలేదు కదూ! నిరుడు స్టేట్స్ (అమెరికా) కెళ్ళిన వి.యల్.కాంట్ (వనమాల లక్ష్మికాంతం) యం.యస్ కార్డియాల

జిస్టుతో నాపెళ్ళి సెటిలైపోయింది. డాడి చూసాడీ సంబంధం. మార్చి అయిదో తేదీన పెళ్ళి. నువ్వు తప్పకుండా రావాలి."

ఓడిపోయి సింహాసనం దిగిపోయిన చక్రవర్తిలా అరవింద్ మొహం నల్లబడిపోయింది. అమ్మా నాన్నా, నిర్మల, నారాయణమామ, తమ్ముడు గిర్రున జ్ఞాపకాల్లో తిరిగి ఎందుకో కన్నీళ్ళొచ్చాయి.

"మంచిది రాధా! గుడ్‌బై. విష్‌యూ బెస్టాఫ్‌లక్." అంటూ అక్కన్నించి చరచరా ముందుకు నడిచాడు అరవింద్.

మూడ్ అంతా చెడిపోయింది. హాస్టల్‌కు వెళ్ళి మెస్‌లో తిని పడుకున్నాడు అరవింద్. తన కలలు కుప్పకూలిపోయాయి. ఏడ్చి ఏడ్చి అలసిపోయాడు.

జ్వరం వచ్చిన వాడిలా గాఢ నిద్రపోతున్న అరవింద్ విక్రాంత్ కుదుపుతో లేచాడు. రాత్రి పదకొండైనా కాలేదు. ఎంత గాఢ నిద్ర....అంటూ ఇంకా ఏదో అనబోయి కన్నీటి చారికలు చూసి ఆగిపోయాడు విక్రాంత్.

"ఏంటి సంగతి! పైసలు పంపం అని ఇంట్లో ఏమైనా లొల్లి అయిందా? ముందు మొఖం కడుక్కొని రాపో! నాకు పార్ట్ టైం జాబ్ వచ్చింది. అమ్మా చెల్లెలి మీద నా భారం తగ్గింది. చెల్లె పెళ్ళి కోసం కాస్త కట్నం కూడా ఇక కూడబెట్టవచ్చు. ఈ సంతోషం నీతో పంచుకుందామని నీ కోసం ఫిలిం ఫెస్టివల్ అంతా తిరిగిన. విసిగి వేసారి నీకోసం ఇక్కడికి వస్తే నువ్వు యిలా...." అంటూ డీలా పడిపోయాడు విక్రాంత్.

అరవింద్ ఫ్రెష్ అయివచ్చాడు. అయినా మూడీగానే ఉన్నాడు.

విక్రాంత్ అడగ్గా అడగ్గా రాధ విషయం వివరించాడు అరవింద్.

"రాధ యిలా చేస్తుందని ఏ కాస్త అనుమానం ఉన్నా నారాయణ మామ కూతురు నిర్మలనైనా చేసుకొనేవాడిని. నాకు ఎంతో ఆధారం ఉండేది." అన్నాడు అరవింద్ చివరికి.

"అరె బావా! బాధపడకు. రాధకూడా నీలాగే ఆలోచించింది...

ఎవరైనా ఉన్న స్థితినించి మరింత ఉన్నత జీవితం గెలుచుకోవాలను

కుంటారు... సమాజంలోని దాని పర్యవసనాలే నేటి ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థ అని... మన దేశ దుస్థితికి ఈ దృష్టే ఎలా కారణమో ఫ్రెంచి శాస్త్రవేత్త ఎంత బాగా చెప్పాడు...

... రాధకు నీ సోషల్ బ్యాగ్రౌండ్ ఎపుడైతే తెల్సిపోయిందో అప్పుడే కట్ చేయకుండా ఇంకా నీతో స్నేహం కొనసాగించడం ఆమె సహృదయతకు నిదర్శనం రా!" అంటూ చాలా సేపు ఓదార్చాడు విక్రాంత్.

మరోసారి సముదాయించాడు విక్రాంత్.

"అరే అరవింద్! రాధ నీ ప్రేమను నిరాకరించిందని భగ్నప్రేమికుడిగా బెంగటిలిపోతే నీమీదే ఆశలు పెట్టుకున్న నీ కుటుంబం ఏం కావాలి!

నువ్వు డాక్టర్‌వై రేపు యం.ఎస్. జనరల్ సర్జన్ చేస్తే మీ తమ్ముడు మెడికల్ షాపు నడిపించుకుంటా ననుకున్నది మరిచిపోయావా?

ఇట్లా బాధపడుతూ కూర్చుంటే యింటర్ ఫేలయిన చిన్న బావ ఆనంద్ ఇలాగే బట్టల దుకాణం గుమాస్తాగానే మిగిలిపోతాడు.

నువ్వు, పారూ, జూలీ, రాధా, అనార్కలీ అంటూ ఏడుస్తూ కూర్చుంటే నీకు ఎవరో పెట్టుబడి పెట్టేసి మీ తమ్ముణ్ని కాదని మెడికల్ షాపు, ల్యాబ్, ఎక్సరే యూనిట్ అన్నీ వాళ్ళే నడుపుకుంటారు. అపుడు నారాయణ సేటు బిడ్డ నిర్మలను చేసికొని యిల్లరికం అల్లుడుగా మారినట్టుంటుంది నీ స్థితి.

"అరవింద్! బీ బ్రేవ్! అసలు ప్రేమ గురించి, పెళ్ళి గురించి నీకున్న సెంటిమెంట్లు, దృక్పథం మారాలి. ఫెమినిజం వచ్చాక ప్రేమ, పెళ్ళి, కుటుంబం, వాటి నిర్వచనాలు మారిపోయాయి. రేపు 'మానవి' సంస్థ వాళ్ళు చిక్కడపల్లి సిటీ సెంట్రల్ లైబ్రరీలో 'పెళ్ళి - దృక్పథాలు' పై సెమినార్ పెట్టారు. ఫిలిం యిండస్ట్రీలోని ఫెమినిస్టులతో పాటు, ఇంటర్నేషనల్ ఫెమినిస్టులు, ఫెమినిస్టు రైటర్స్ వస్తున్నారు. మగవాళ్ళు కూడా వెళ్ళవచ్చు. తప్పకుండా రావాలి. రేపు అక్కడే కలుసుకుందాం.

"సరే! నేను పోతున్నాను. ఇంత రాత్రి ఓ.యు. క్యాంపస్‌కు బస్సు దొరుకుతుందో లేదో! ఆటో ఎక్కితే ముప్పయి రూపాయలు అడుగుతారు.

మా అమ్మ, చెల్లె ఎంతో కష్టపడి, తినీ, తినక, రోజంతా బీడీలు చేసి నేను చదువు కోవాలని పంపిస్తున్న పైసలివి. బస్సు దొరక్కపోతే నడిచేపోతా!

"ఒరే అరవింద్! కన్నీళ్ళు తుడుచుకోరా! నా చెల్లెలు సావిత్రి నిన్ను ప్రేమించినందుకు నీలా ఏడుస్తూ కూర్చుంటే కష్టపడి పైసలు పంపునా? అపుడు నా గతి నీ తమ్ముడి గతి అయ్యేది. నేనిలా చదువుకోగలిగేవాడినా? సావిత్రిలా జీవితాన్ని నిబ్బరంగా అర్థం చేసుకో. వాస్తవ జీవితాన్ని గ్రహించు."

అంటూ వచ్చినంత వేగంగా వెళ్ళిపోయాడు విక్రాంత్. తన చెల్లెలు భగ్నప్రేమ గురించి విక్రాంత్ మాట్లాడిన మాటల అంతరార్థం మెడిసిన్ చదువుతున్న అరవింద్ మూడ్‌కు అర్థం కాలేదు.

రాధ అతన్ని నిరాకరించి మరొకర్ని పెళ్లి చేసుకోబోతున్న విషయమే అతనికి ప్రపంచం మునిగిపోయే సమస్యగా కనపడుతోంది. తాను నిరాకరించడం వల్ల సావిత్రి కూడా తన కలలు చెదిరి యిలాగే బాధపడిందని అరవింద్ గ్రహించలేకపోయాడు.

స్వాతి వారపత్రిక, 9 జులై, 1999

❄ ❄ ❄